

KOMÁROMI GABRIELLA: WOLAND FONYÓDON ÉS MÁS FÉLPERCESEK

TARJÁN TAMÁS EMLÉKÉRE

És te?

Elpusztult a cicánk, így illene, hogy mondjam. De szépeleghetnék is, hogy elszenderült, hogy örök álomra hajtotta fejét, hogy itt hagyta ezt az árnyékvilágot. De nem: Kormos Sámuel egyszerűen meghalt. Öreg volt, látott vagy tizenöt nyarat. Kandúr volt hajdan, amíg el nem bántak vele. De valószínűleg így is rengeteg fekete cicának lesz majd boldog őse, gyönyörködhet bennük a „Katzenhimmel”-ből. Az az igazság, hogy egyszerűen eljárt fölötte az idő. Beteg volt. Fájt neki az élet – meg a gennyes fogíny. Az orvos csak legyintett, az altatást sem bírná ki. Samu is tudta. Elnyávofta, hogy el akar menni, megértettem. (Bár engem értenének majd ennyire!)

Kormos Sámuel napok óta bujkált. – Helyet keres, ahol meghalhatna, mondta valaki. A néhai cseresznyefa tövében végre rátalált. A fa csonkját benötte a borostyán. Valóságos barlang, alig látszik a bejárata. Hát ide bújt el a világ elől. Miákolva jajgatott. Iszonyú haláltusája volt. A cseresznyefa „sírhalma” előtt, mert így nevezük, guggoltam. Benyúltam a bejáraton, elértem a bundáját.

– Itt vagyok, Samu, mondtam. Ne félj! Simogattam, amíg élt. Lehet, hogy tovább is. Holtában is kedves maradt, pedig hogy tiltakoztam, amikor „bejelentette”, hogy árva, és vegyem tudomásul, ezután nálam fog lakni. (Azóta megtanultam, egy macskával kár vitatkozni.)

Az almafa alá temettük, ami alatt annyit szunyókált. Mire betemettük a sírt, megérkeztek a húgom hatéves unokái. Hármas ikrek, két kislány és egy fiú.

– Öreg volt, beteg – mondták szánakozva, ahogy illik, ahogy a nagyoktól eltanulták. Mintha gyakorolták volna idefele, az úton a szomorkodást.

– Kész temető ez a kert, mondta Eszti.

Hát van benne valami. Az almafától jobbra fekszik a két skót juhász: Lessie és Ginny. „Te voltál a gyermekkorom”, mondta az ikrek mamája, amikor Lessie-től búcsúztunk. A tiszafa alatt nyugszik Cicuka, akin átgázolt két autó, a japán birs alatt Cirmos. A kerítés mellett első kiskutyánk, Pamacs és egy kócos szomszédkutya. Mellettük elfért még egy vadgalamb. Hát tényleg kész temető. De ha virágzik az almafa, elfelejtjük.

Egyszer csak megszólal Emma:

– És te hol szeretnél nyugodni? (Felnőtteken használta a szót, és komoly volt a kérdés. Komolyan várták a választ mind a hárman: Emma, Eszti, Peti.)

– Én is az almafa alatt – szerettem volna mondani.

Woland Fonyódon

Még hogy Fonyódon? Hogy jön ahhoz a Balaton-part, hogy Woland megforduljon ott? Woland és Moszkva, Moszkva és Woland. És nincs tovább. Legalábbis így tudtuk sokáig. De egy ideje rászabadult a világra. Megfordult Nizzában, Barcelo-

nában, Berlinben, Párizsban, Brüsszelben, Stockholmban, Szentpétervárott, minek is soroljam tovább. Tudná folytatni bárki. Már nem kell neki pokolgép. Elég egy kamion, egy furgon, egy kis teherautó – és gázol. Vagy megteszi egy kés. Bárhol, bárkikor. Jó a Westminster-híd, a Notre Dame előtti tér, egy szép barcelonai sugárút, egy nizzai tengerparti sétány és Berlinben a karácsonyi vásár. Néha csak a lelkekbe gázol, mint a Balaton-parton.

Meleg októberi délelőtt. Nyaraló ilyenkor csak azért van Fonyódon, hogy téliesítse a villáját, az apartmanját. (Az idegen szavak szótára azt mondja ez utóbbiról, hogy fényűzően berendezett lakosztály. Mi a 26 m²-es kuckónkat is így nevezzük. Semmi fényűzés, de ettől még nagyon gemütlich.) A miénk legnagyobb fényűzése, hogy látjuk a Badacsonyt, a keszthelyi öblöt és a fonyódi hegyet a balkonról. Ehhez persze fel kell mászni a negyedik emeletre, de se baj. Fényűzésnek számíthat még egy Hargitán szótt gyönyörű szőnyeg. Betakarja a nyaralót.

– Hogy jut el ide? – kérdeztem, amikor megrendeltem. Ne legyen gondja rá! – mondta farsangkor a székely árus a kaposvári vásárban. Aztán a nyár elején beállított két mernyei atyafi a szőnyeggel. Csiksomlyón jártak a búcsúban, oda csak egy ugrás a testvérfalujuk. Hát elhozták, pontosabban elcipelték ezt a szőnyeg-gyönyörűséget. Ezt teszem el a legnagyobb gonddal télire. Végigsimítom a szememet rajta, vajon látlak-e a jövőre?

Ilyenkor a Balatonnál a szorgoskodóké a világ. Lombot sepernek, víztelenítenek. Jóságos szomszéd asszonyunk megígéri a kóbor cicáknak, látjuk egymást a télen is. Mérget vehetnek rá, hogy kéthetente egy nagy szatyorral megérkezik. Versengve szorgoskodunk, közben búcsúznak a Balatontól, a hattyúktól, a kacsáktól, a nádasban a vidrától. Csend és nyugalom mindenfelé. Kinek lenne szíve megzavarni?

A SPAR-nak nevezett szupermarket előtt hatalmas parkoló, száz autó is szorong itt nyáron. Parkolójegyet is kell váltani. Most néhány jármű ácsorog. Oda állhat bárki, ahova akar. A bejárat előtt négy autónak van hely. Egy a mozgássérülteké. Ez az egy foglalt.

Ráérősen, vásárnaposan ténfergünk az üzletben. A nyárihoz képest sornak se lehet nevezni a néhány embert a két kassza előtt.

Egyszer csak, mintha korbáccsal vágna végig rajtunk egy hang. „Takarodjon onnan! Tűnjön el!” 1 goromba hang – mondaná Karinthy. – Az üvöltözőt látom. Az áldozatot nem. A férfi középmagas, sötét öltönyben, fekete csontkeretes szemüvegben. Negyven-egynéhány évesnek látszik. Árad belőle a sötétség. Mintha a *Mester és Margarita* Wolandja állna előttem. De lehet, hogy ő a regényből Abadonna, a halál ördöge (vagy angyala). Ő, csak le ne vegye a szemüvegét, ha ránéz valakire, meghal!

Pillanatok alatt összetörik a vasárnap.

Az áldozat bűne, hogy a mozgássérülteknek fenntartott parkolóhelyre állt. Könnyes női hang könnyörgő: orvosi ügyeletre vinném a kicsimet, útközben tejet kellett vennem. Tényleg rossz helyre álltam. Máris megyek.

De csak menne, nem mozdulhat itt senki addig, amíg ez a vidéki Woland ki nem tombolja magát. „Szó bennszakad, hang fennakad, / Lehellet megszegik” – ci-

tálhatnánk Aranyt, csak szólásra nem emelkedik senki. Az ordítózó kéjesen élvezi, hogy félünk. Ha félek, álmomban se jön ki hang a torkomon. Már látom az áldozatot. A kicsi szőke asszony gyerekekkel az ölében, alig áll a lábán. Hangja, keze remeg. Mindenki vele érez, de mindenki a másik bátorságára vár, amit nem sikerül összeszedni senkinek.

– „Nincs nagyobb bűn, mint a gyávaság” – mondja Bulgakov Josuája. Igaz lehet.

Egy hatalmas, koromfekete kandúrt is látni véltem akkor a SPAR-ban. Olyan volt a hatalmas bajuszával, „akár egy régi vágású lovastiszt”. Mintha a kasszánál ő fizetett volna, aztán beszállt gazdája mögé a sötétszürke autó hátsó ülésre, és megvevően hátrapillantott. Lehet, hogy igaza volt.

Eltűnt

Hogy mi? Hol a szemüvegem, hol a lakáskulcsom, hol a mobiltelefonom, hol a slusszkulcsom? Eltűnt, mondom dühösen, beletörődve, kétségbeesve. És hétfőtől vasárnapig szidom magamat, mint a bokrot. Profán a szó, profán, profán a szituáció. De hát van másféle jelentése is ennek az eltűntnek.

Gyerekkorom óta hallom, hogy a nagynéném férje a 31 évesen eltűnt a Donnál. Rettenetesebben hangzott, mintha az mondták volna, hogy meghalt. A felesége nem gyászolta, csak várta. Nem keresett férjet, az árváknak apát. Ha megkérték, az utolsó percben mindig meggondolta magát. Hátha. S közben valahogy elmúlt az élet. Amikor az eltűnt, már nyolcvan lett volna, síremléket állított neki. Hamarosan mellé temették. A mi kis városunkból, Kaposvárról – most 75 éve – 13500 ember harcolt a keleti fronton. Több mint a fele (7500) sose tért haza. Meghalt, eltűnt.

A gyász is kopik, ha régi. Az a Nagy Háború éppen száz éve volt. A harmincas években még meg-megkoszorúzták Jálics Ernő Herkulesét és oroszlánját a gimnazisták, de a 60-as években mi már Leónak becéztük a 44-es gyalogezred emlékművét a színházpark sarkán. S uram bocsá', színes masnikat kötöttünk az oroszlán fülére, farkára az érettségi bankett éjszakáján. (Mit sem tudtunk arról, hogy a szobrász maga is végigharcolta a Nagy Háborút a 44-es gyalogezred hadnagyaként. Leó történet nélkül volt a kedvencünk, mindennap láttuk, ahogy a menzára mentünk.)

Amikor először láttam az Isonzót, eszembe jutott, hogy anyai nagyapám sose mesélt arról, milyen szép folyó. Alig múlt 18, amikor kikerült az olasz frontra. Egyszer megkérdeztem, nagyapa, hogy tudtál ölni. Szuronnal! Szelídebb embert nem hordott nála a föld. Lehajtotta a fejét, úgy mondta: nagyon féltém. És pálinkát is itattak velünk. De öregem is kihúzta magát, ha arról beszélt, hogy kitüntette Károly király és Stromfeld Aurél is. Csak a napiparancsból tudtuk meg, hogy most éppen vörösök vagyunk. *A magyar tüzér* című könyvbe – a kedvéért – százszor is belelapozunk.

Apám féltestvére belehalt a Nagy Háborúba. A 449. sorban, negyedikként vés-ték fel nevét a Hősök Templomának falára. A családi történetekben fényesítették a történetet. Apám húga kiváltképp. Ő volt a város első halottja, 18 éves se volt, mondta. Hú, micsoda katonai pompával temették! Ha ez 1914-ben történt, két-három éves lett volna a dicsekvő kishúg. Száz évnek kellett elmúlnia, hogy kíváncsian belelapoz-zak a régi újságokba.

Hogy meg lehet bolondítani az embereket! Hallottam már eleget a nagy sap-kadobálásokról, de hogy ilyen őrjöngés volt! Éjszaka! Egy csendes kisvárosban. („Él-jen a háború! Éljen a hadsereg! Le a királygyilkosokkal!”)

A Turul Kávéházból tucatnyi ember vitte-hordta cigányzenével a hadüzenet híret. A főtéren már ezren voltak. Űriasszonyok, úrilányok is. Hajnali háromig ki-abáltak megrészegülten, magukból kivetközve, amíg a 44-es gyalogezred, a „rosseb bakák” laktanyájához értek. Hajnali ötkor megjött a mozgósítási parancs, de senki se sírt. Őfelsége mindent megfontolt, meggondolt. (Száz százalék, hogy Teréz nagya-nyám nem tartott velük. Három nagyfia mellett a második házasságából ott volt már hat kisgyerek. A háborútól félthette a három nagyot és imádott férjét. A gyermekál-dásnak csak az vetett véget, hogy nagyapám négy évre bevonult a háborúba, ő meg maga maradt a gyerekhaddal, a céggel, az anyóssal meg a háborús világ ezer bajával. Mi köze volt neki Ferenc Ferdinándhoz? S mi köze a többieknek?)

Apám bátyját az 1916-os év halottjai között találtam meg. A hírekben is ott van, a veszteséglistákon is. Niederfilinger Józsefnek hívták. Csak neve van, születési éve (1896) és halála: 1914-ben népfölkelőként, önként, dalolva vonult be, és a huszadik évében járt, amikor meghalt – 1916. augusztus 20-án. (A kaposvári csa-patkórházban vagy a tartalékkórházban. Hogy hol? Nyáron minden iskola kórház volt. Az elemi iskolák, a főgimnázium, a MÁV-internátus meg a háború első pilla-natától. Fekete Istvántól tudjuk, még a színház páholyaiban is sebesültek feküdtek.) Nem mondhatom, hogy ellenséges gránáttól, golyótól halt meg nagyanyám fia. Nem tudom, sebesült-e Szabács bevételénél vagy az orosz áttörésnél a lemergi úton, de ott volt. Halálos betegen hozták haza Galíciából. Agyhártyagyulladásban vagy tu-berkulózisban szenvedett. Hol ez, hol az áll az újságokban.

Az életéről mindenestre kevesebbet tudunk, mint a haláláról. Tudjuk, hogy még egyszer láthatta az anyja. Tudjuk, hogy augusztus 22-én, kedden, délután te-mették. A temető utcájában laktak. Hazatért. – Nagynéném, aki akkor négy-öt éves volt, csak kicsit fényesített az emlékeken. A mi Jóskánk, ahogy emlegették, nem volt a város első halottja, és nem 18 évesen halt meg. Istenem, már majdnem húsz volt! De a katonai pompa az igaz. Az a hajdani kislány biztosan büszke volt.

Sok évtized után kibontották a családi sírt, hogy apámat anyja és féltestvére mellé temessék. (Csak egy női koponyát találtak meg egy nejlon sálat. A 30-as évek-ben még kincs volt.) Megrendülten néztem az üres sírba. Sehol egy porladó csont. Hát hol a mi katonánk?

A sírásó széttárta a karját: *eltűnt.*